

Pojam kocke u okvirima sociogeneze ludosti

Marinić, Doris

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:171064>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

HRVATSKI STUDIJI

Doris Marinić

**POJAM KOCKE U OKVIRIMA
SOCIOGENEZE LUDOSTI**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

HRVATSKI STUDIJI

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

Doris Marinić

**POJAM KOCKE U OKVIRIMA
SOCIOGENEZE LUDOSTI**

ZAVRŠNIRAD

Mentor: doc. dr. sc. Andreja Sršen

Sumentor: mag. soc et mag. educ. soc. Erik Brezovec

Zagreb, 2019.

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Središnji dio – analiza i argumentacija.....	4
2.1.Povijest ludila.....	4
2.2. Povezanost duševnih bolesti i kockanja.....	6
2.3. Najčešći profil kockara i reakcija društva.....	9
2.4.Vlastiti izbor ili mentalna bolest.....	11
3. Zaključak.....	14
4. Literatura.....	15

1. Uvod

Cilj ovoga rada je istražiti na koje načine kocka i kockanje, u okvirima sociokulturnog konteksta, postaju ovisnostima i spadaju u domenu psihijatrije. Obrađivat ću korijene mentalne bolesti, kako se kroz povijest obnašalo s individuama koji su bili mentalno oboljeli, te nastojati pronaći prve naznake povezanosti između kockanja kao ovisnosti i mentalne bolesti.

Kroz opis ludila, njegovih dijelova i oblika, prikazat ću kako sam njegov proces popločuje isti put za razvitak ovisnosti, u ovome radu direktno kockanja, te kako postoji opasnost da je sjeme ludosti sadržano u svakome od nas. Također, povezivanjem različitih oblika mentalnih bolesti s ovisnošću, prokušati ću približiti ideju da je i ona sama po sebi bolest, te koji dio te bolesti je najistaknutiji i gdje ovisnik nalazi zapravo iz nje svoj najveći užitak.

Prikazat će se najčešći profil osoba koje su sklone kockanju, te kako društvo reagira na takve individue. Pojasnit će se gledišta određenih skupina na patološke kockare i analizirati njihove tvrdnje kako se taj problem može riješiti. Istaknuti će se način i u kojoj mjeri društvo utječe na ovisnike, kako bi zajednica mogla pripomoći u sprječavanju razvitka ovisnosti i koja je uloga samog ovisnika u tome.

Pri tome sam se poslužila literaturom dr. Roberta Torrea koji ukazuje na sve veći problem patološkog kockanja u zadnjih dvadeset godina, te analizira sve uvjete za razvoj kockara i kockanja. Nastojat će se uz pomoć literature, objasniti kako mentalna bolest može biti postepeno izazvana kockanjem koje individue koriste kao prividni bijeg.

2.Središnji dio – analiza i argumentacija

2.1. Povijest ludila

Kroz povijest ljudi su imali različite razloge za isključivanje pojedinaca iz zajednice. U srednjem vijeku najizraženiji oblik izolacije su trpjeli oboljeli od kuge, gdje su bili izopćeni iz grada koji je strahovao od širenja bolesti, no kada je krajem srednjeg vijeka guba iščeznula iz zapadnog svijeta i sami gubavci budu skoro pa zaboravljeni, izopćenje ostaje u korijenima društva. Par stoljeća nakon gubavaca, njihovo mjesto zauzimaju kriminalci, siromašni i mentalno bolesni.

Pogotovo ti bezumni bili su na udaru izopćenja, gdje se otišlo toliko daleko da se pojavio novi način da ih se riješi, a to je bio *Brod luđaka*. *Brod luđaka* je bio brod gdje su gradovi tjerali svoje duševno bolesne koji su plovili zajedno s posadom broda na određeno vrijeme, sve dok posada nije bila više voljna ploviti s njima. Nakon što su se mornari zasitili te neugodne posade, znali su ih izbacivati na prvo kopno kojeg bi se dosegli, bez obzira dali je vrijeme koje su obećali gradu da će proći prije nego li se luđaci iskrcaju, prošlo ili ne. Međutim, nisu svi luđaci bili tretirani na isti način. Neki gradovi su tretirali luđake u bolnicama, njihovo liječenje bilo je na trošak zajednice grada, no ti luđaci su bili pripadnici njihove zajednice od početka, bezumni koji su bili brodom ostavljeni na novom kopnu nisu dobivali isti tretman. Prvobitno se vjerovalo da su ti bezumni došli s trgovcima koji su ih onda slučajno izgubili na mjestu gdje su došli trgovati, te tako čistili svoje gradove od tereta luđaka. Ti bezumni, umjesto liječenja su bili bačeni u tamnice. Mentalno bolesni nisu samo trpjeli izopćenje iz svojeg mjesta, već su bili podvrgnuti uskraćivanju i drugih stvari. Naprimjer, duševni bolesnici nisu smjeli kročiti u crkvu, iako im nije bilo zabranjeno korištenje sakramenata. Znalo se događati da luđaci budu fizički kažnjavani, što je uključivalo bičevanje i istjerivanje iz grada šibanjem. No, takvo tjeranje nije bilo dovoljno, pa je na kraju ukrcavanje takvih na brod bilo najbolje rješenje, jer su pripadnici zajednice bili sigurni da će ih tako uspjeti ukloniti i poslati ih dovoljno daleko da ne lutaju oko gradskih zidina. Iako nije u tamnici, luđaci su ponovno zatvoreni na brodu s kojeg nema bijega, zatvorenici su na moru koje samo po sebi predstavlja otvorenost i slobodu, te ponovno biva prognan na kopno gdje će se vrlo vjerojatno njegova sudbina ponoviti (Foucault, 1980).

No, što je zapravo ludilo i kako ga sve možemo tumačiti? Kroz povijest pa sve do danas, iskovan su razni pojmovi, nazivi i objašnjenja što je zapravo ludilo i kako se s njim treba

odnositi, ali puno puta se postavljamo kao slijepci ne vidjevši, ili možda čak odbijajući vidjeti, gdje sama srž te bolesti prebiva. Svako ponašanje koje mi osobno shvaćamo neprimjerenim, radilo li se o pojedincu ili kolektivu, možemo opisati kao devijantno i proglasiti krivca ludim. Ako tako postupimo, svatko svakoga može proglasiti duševno bolesnim. Iz toga lako izvodimo da ludilo nema veze sa svijetom već sa samim čovjekom, njegovim slabostima i zabludama. Čovjeka ne vreba ludilo svuda oko njega, ono postaje nešto što se uvlači u njegovu srž i postaje djelom njegove cjeline. Koliko ima ljudi, toliko ima i oblika ludila. Ono se rađa sa svakim čovjekom i stvara se u njegovom odnosu prema samome sebi i zabludama koje on trpi. S prihvatanjem zablude koja općinjava čovjeka, nastaje prva faza ludila, jer čovjek svoju grešku usvaja kao istinu, neispravno kao stvarnost, te negativno kao pozitivno.

“Jedan je ružniji od svakog majmuna, a sebi izgleda kao Nirej, drugi čim šestarom povukao tri linije, odmah misli da je Euklid, treći vjeruje da je Hermogen, a razumije se u muziku kao magarac u kantar i krešti gore nego kokoš kad je kljuca pijetao kao zakoniti muž.”¹

S takvim prihvaćanjem zablude kao neosporive istine, čovjek otvara vrata ludilu. Ludilo ne leži u istini svijeta, već u prigrlljivanju istine o sebi samome koju on može opaziti. S tim bi se lako povezal ludilo tašte uobraženosti u kojem se bezumni stavlja na najviši tron, gdje je on savršen, ne gledajući nikoga za uzor osim samoga sebe. On s time sam sebi odobrava krive postupke i odluke, vrline i moći kojih je lišen. Takav oblik ludila ću kasnije usporediti sa samom ovisnošću koja kao svoj glavni štiti koristi baš tu uobraženost i zabludu, koja pomaže samom individui da iskreno i čvrsto vjeruje da njegovo ponašanje nije iskrivljeno (Foucault, 1980).

Možda je za ovisnost bolje uvrstiti ludilo očajničke strasti kao njenog najbližeg oblika. Strast i ljubav prema nečemu, kad dosegne točku koja nadilazi granice, stvara ludilo. Svaka prekomjerna strast prelazi u nezdravu potrebu, koja se naziva i ovisnošću, te s manjkom stvari kojom ovisnik želi, stvara se devijacija u ponašanju, koje svoj završni stadij dostižu ludilom. U petnaestom stoljeću, ti bezumni bili su podvrgavani i javnoj sramoti za zabavu građanstva. Osim što ih se zatvaralo po azilima, tamo su bili kao zabava za puk, koji su ih svakodnevno mogli doći gledati za određenu cijenu, a čuvari azila su bili cijenjeni ako bi udarcem bića luđake natjerali da plešu ili izvode razne vratolomije. Ta sablasna praksa se nastavila kroz šesnaesto i sedamnaesto

¹ Foucault, M. (1980) *Istorija ludila u doba klasicizma*, Nolit: Beograd, 38.

stoljeće, sve do devetnaestog stoljeća i RoyeraCollarada, luđaci su bili čudovišta i samim time mamac za znatiželjne poglede žedne čudnoga. Niti nakon te monstruoze predstave njihov stravični tretman nije bio gotov, nego ih se vraćalo u kaveze koji su bili posuti slamom, gdje su živjeli. Kroz malen otvor im je bila gurnuta hrana, a prljavština kojom su bili okruženi se povremeno, ako i tad, strugala grabljama van. Tretirani su kao zvijeri s time oslobađajući životinju u čovjeku koja više nema vrijednost putokaza za svijet, postaje čovjekovo ludilo. Animalnost zamjenjuje sve ljudsko u osobi, no i štiti luđaka od svega onoga što bi u njemu moglo biti boležljivo i sagrašljivo. S tom životinjskom temeljnošću ludila i izdržljivost koju preuzima iz zvjerskog svijeta, liši čovjeka od osjetljivost na bol, hladnoću, vrućinu i glad. U osamnaestom stoljeću bila je praksa da se luđake niti ne pokriva niti grije, jer su bili otporni na svakojake uvjete, podvrgavali su ih na nezamisliv fizički napor. Tvrdili su da svođenje na animalnost ludilo nalazi svoju istinu i iscjeljenje, jer u trenutku kada čovjek postaje zvijer, izbrisana je i životinja iz njega koja je i stvarala ludilo, te je poništen i sam čovjek. Kada se čovjeka svede na objekt za rad i iz njega nestane sam razum, ludilo je izliječeno jer je prešlo u nešto što je njegova istina (Foucault, 1980).

2.2. Povezanost duševnih bolesti i kockanja

Različite su vrste ludila, te s nekim njihovim simptomima možemo dati neke pretpostavke koji vežu pojam ovisnosti uz njih. Melankolijanaprimjer, koja je karakteristična za anksioznost, depresiju, straha od zablude navodi se i kao objašnjenje za prekomjernu strast. Bolesnik je stalo zaokupljen jednom te istom mišlju, te to možemo usporediti s načinom na koji ovisnici od kocke svoje vrijeme koje na provode u samoj kockarnici provode razmišljajući kako doći do nje i kockati.

“Otuda melankolici vole usamljenost i klone se društva, a to ih još čvršće prikriva za predmet njihovog bunila ili za strast koja u njima prevladava, ma koja ona bila, dok za sve ostalo kao da su ravnodušni.”²

² Foucault, M. (1980) *Istorija ludila u doba klasicizma*, Nolit: Beograd, 95.

Lako iz ovog citata uviđamo povezanost između pojmova pretpostavke da ovisnost i ludilo idu zajedno. Iz svakodnevnog života znamo da ovisnici s vremenom postaju udaljeniji od društva, prepuštajući se u potpunosti svojim neutaživim potrebama. Ravnodušnost je iskazana prema svemu, čak i onim najosnovnijim ljudskim potrebama kao što je hrana. Sve manje jedu, ne brinu o sebi niti onima koji ih okružuju. Obaveze zapostavljaju i ne vide smisao ničega osim svoje najveće i, s vremenom jedine, želje. Na taj kalup pretežito idu sve vrste ovisnosti, no detaljnije će se promišljati samo kocka. Kockar u sebi gubi ideju vrijednosti svega što ga okružuje, naprimjer kada založi kuću svoje obitelji kako bi mogao nastaviti kockati. Pretpostavimo iz toga da čak niti pobjeda nije njegov krajnji cilj i želja, već samo usputna radost, dok je on u vrhu svoje sreće samo dok je čin samog kockanja u provedbi. Kada kockanje prestane i on sa sobom ponese nagradu, njemu kratkotrajno misli zaokupljuje činjenica da je nešto dobio, već planira svoj sljedeći odlazak kako bi se kockanje nastavilo. Dakle, ovisnik je ovdje kao melankolik dugoročno zaokupljen jednom te istom mišlju. Međutim, uviđaju se i neke sličnosti između ovisnosti i manično-depresivnog poremećaja (bipolarni poremećaj). Dok se kod melankolici usredotočuju na jedan jedni predmet kojem pridodaju neprocjenjivo značenje, manično-depresivni poremećaj iskrivljuje misli i pojmove, izokreću vrijednosti onoga što predstavljaju, pogađa sveukupnost misli u njenom suštinskom odnosu prema istini. Kod melankolije je karakteristično da izaziva tugu i strah, bipolarni poremećaj prate smjelost i bijes. Bolesnikov fizički izgled nije promijenjen i izvana on se čini sasvim normalno, no iznutra on pati od konstantne nagle promjenjivosti manije i depresije (Meyer,2008). Kako sad s tim povezati ovisnost?

Ako uzmemo kockanje, čovjek jedino cijeni tu želju i cijelo njegovo postojanje se okreće samo oko nje, možemo reći da ona može imati i samo dva ishoda, a to su dvije krajnosti. Jedna krajnost bi bila manija, izrazito energično, patološki povišeno raspoloženje, optimizam i ponekad sumanutost. Takvo ponašanje je uočljivo kod ljudi kada im je omogućen pristup njihovom izvoru ovisnosti. Kockar kada kocka živi optimizam, jer vjeruje da ono što čini za njega može biti vrlo unosno i dobro, te da će ishod njegovog čina biti pozitivan. Sumanutost može biti obrazložena sa željom i potrebom koju ovisnik ima prema kockanju. S druge strane, depresija i loše raspoloženje nastupa u trenutku kada je ovisnik odvojen od svog čina, te se ona nastavlja sve dok on ponovno ne dobije mogućnost da se s njome bavi. Ako je dovoljno dugo odvojen od kockanja, depresija postaje sve gora, te se uvelike odražava i na njegovo fizičko stanje. Takvo stanje podrazumijeva

ponovno odbitak osnovnih ljudskih potreba i povlačenje u samog sebe. Pretpostavimo da takvoj osobi, koja je na dnu depresije, vratimo kockanje, njegovo raspoloženje će se ponovno naglo promijeniti, vraćajući ga na energičnost i uzbuđenje. Međutim, dolazimo do određene prepreke u takvom razmišljanju ako uzmemo u obzir da ove bolesti leže u dubini same psihe čovjeka koja prelazi na fizičku razinu. Kod ovisnosti i samog kockanja, ako isključimo motorne sposobnosti koje obavljaju sam čin, sva njegova žestina ostaje u njegovoj psihi. Naime, čovjek ima svoju prekomjernu strast, no svako ljudsko biće teži nečemu. Je li moguće da je svatko od nas u opasnosti da postane ovisnik u jednom djelu našega života? Nijedan kockar se nije rodio i bio ovisan o kockanju, on je prvo morao biti okružen tom radnjom i samostalno je iskusiti da bi se njegova ovisnost razvila. Isto tako, ne postaje kockarom preko noći. Kao i svaka duga droga, kockanje svoj zamah uzima s vremenom. Prvo kockar ulaže malo, radi to sve iz zabave, kao dijete kad dobije slatko, fino mu je i želi još, no neće plakati ako ne dobije odmah. S vremenom sve više kockarova ovisnost raste ako je on hrani. On je s tim sam razvija i stvara, sam je napravio da se ovisnost i bolest stvori (Maršić, Vojnović, 2019). Dali je on samostalno aktivirao mentalnu bolest koju svi zapravo nosimo u sebi?

Psihička bolest se može manifestirati na različite načine i u različitim periodima naših života, no svaka od tih bolesti je različita i jačina njene manifestacije ovisi o individui. Isto tako, neki psihološki poremećaji mogu biti izliječeni do kraja, a neki ne. Također, neki se bore sa simptomima sami cijeli život i nauče se živjeti s bolešću. Možemo li onda zaključiti da svatko od nas, ovisno koliko je psihički jak, kada dođe u kušnju sam odlučuje o svojem ishodu? Tu se može odgovoriti potvrdno ako uzmemo u obzir da ljudi odlaze na rehabilitacije, te nakon određenog perioda ozdravljuju i to najviše zahvaljujući svojoj volji, jer ako netko uzima lijekove, a sam i dalje teži ovisnosti, neće imati dobre rezultate. Kada individua izađe iz rehabilitacijske zgrade, njegova volja je ta koja ga spriječi da ponovno ne uđe u kockarnicu. On odlučuje o tome hoće li hraniti svoju ovisnost ili se naučiti živjeti s potrebom koja će s vremenom splasnuti. Sve što ovisnik koristi kao pomagala da se riješi fizičke potrebe, kao što su lijekovi, je nešto što ima ograničena svojstva pomoći. S toga, mentalna bolest u ovom primjeru je u potpunosti nama na upravljanju. Dali čin kockanja budi u osobi druge mentalne bolesti poput melankolije je drugi problem. Ulazimo opet u problem s pretpostavkom da svaki kockar u tu vrstu života ulazi kao normalan, te s dugoročnim kockanjem postaje ovisnik. S tom ovisnošću on zamračuje svoj um, iskrivljuje svoja osjetila koja počinju funkcionirati nepravilno, odnosno drugačije od prosječne

osobe. S takvom podlogom, otvara se put drugim mentalnim bolestima da se manifestiraju. Paranoja, nepovjerenje, neprekidna histerija i strah da neće biti u mogućnosti kockati, odražavaju se na fizičko i mentalno zdravlje, te njegov organizam počinje funkcionirati na nenormalan način na dnevnoj bazi. Sve svoje osnovne ljudske potrebe on zamjenjuje sa željom kockanja, te će njegov um to postaviti kao primarnu potrebu, bez koje, kao i bez hrane, tijelo fizički reagira. Kada je čovjek gladan, boli ga želudac, hvata ga vrtoglavica, tako će i kod kockanja tijelo izroditi nove simptome. Pretežito će proživljavati anksioznost, ruke će mu se tresti, srce će mu prebrzo tući, simptomi će se nastaviti pogoršavati sve dok ne dobije ono čemu teži. U tim uvjetima, kockari postaju plodno tlo za razvitak ostalih psihičkih bolesti koje se temelje na depresiji, stresom i tjeskobom (Jukić, 2014).

2.3. Najčešći profil kockara i reakcija društva

Pojedinci koji su najviše u opasnosti da se prepuste kockanju su mladi ljudi između 18 i 25 godina. Taj dio populacije pokazao se kao najviše aktivan u kockarskim aktivnostima, gdje su često neoženjeni ili u obiteljima bez djece, sa srednjom stručnom spremom. Ovisnost koju razvijaju u toj ranoj dobi često je popraćena i s drugim psihoaktivnim supstancijama. Žene su manje aktivne u kockanju, te one koje kockaju često pripadaju skupini srednjih godina. Kod muškaraca je kockanje učestalije nego u žena jer su po karakteru više željni uzbuđenja i impulzivniji, ekstrovertiraniji i više orijentirani k novcu nego li žene. Kockari dolaze iz svih društvenih slojeva, siromašni ili bogati (Torre, 2017).

“Siromaštvo nije nužno vezano uz kockanje, kao ni bogatstvo. Ali kockanje podržava siromaštvo siromašnih i osiromašenje bogatih.”³

Pripadnici nižim socioekonomskim slojevima koji su slabije školovani i nezaposleni udruženi su s razvojem sklonosti patološkom kockanju. Siromaštvo ne mora biti nužno krivac za njihovo kockanje, no kockanje definitivno utječe na njihovo neimanje. Kockanje siromašnih dijelova populacije najčešće počinje s njihovom zabludom da je kockanje najbrži i najjednostavniji način da se domognu veće svote novaca, ni ne znajući da s takvim vodstvom uranjaju dublje u ralje

³ Torre, R. (2017) *Kockanje: Kako protiv ovisnosti*, Profil: Zagreb, 30.

ovisnosti. Viši slojevi kockaju manje, no za puno znatnije iznose nego li niži slojevi. Veći problem u višim slojevima nastaje jer patološko kockanje pokušavaju što bolje prekriti da bi se ogradili od moralnog osuđivanja i zaštitili svoju poslovnu poziciju. Osobe koje umjereno kockaju uvijek se pokušavaju ograditi od problemskih kockara, tvrdeći da se njima takav propust ne može dogoditi. Međutim, oko deset posto osoba koje umjereno kockaju, s vremenom postaju teži ovisnici. Dakle, ne postoji tipični kockar i svatko tko počne s kockanjem, pa čak i iz zabave, ulazi u opasnost da razvije ovisnost, tako da treba prestati s poistovjećivanjem s tih deset posto psihopatiziranih kockara kod kojih ovisnost zna trajati desetljećima i čiji je um poremećen do mjere gdje postaju neizlječivi.

Kockanje je samo po sebi patogeno, što bi značilo da osobnost čovjeka ili okolnosti nisu presudni u nastanku ovisnosti, već koliko dugo pojedinac prakticira kockanje i koliki je intenzitet izloženosti kockanju. Kod prohibicionističkog stajališta, razumijevanje problema izazvanih kockanjem sažima se u pretpostavci da nije krivnja u onome tko kocka, nego u samom kockanju kao psihoaktivnoj i adiktivnoj aktivnosti. Po njima, da nema kockanja ne bi bilo niti ovisnosti o kockanju, no takvo stajalište možemo zauzeti kod svih problema. Da nema lopova, ne bi bilo krađe, no da bi se dosegla ta razina morao bi se izmijeniti kompletni sustav društva i zakona. Kod kliničko-medicinskog stajališta, za razvoj ovisnosti nije krivo kockanje, već predisponiranost za razvoj ovisnosti kod osobe koja kocka jer kod većeg broja ljudi koji kockaju kockanje ne šteti. S tim se vraćamo prijašnjoj pretpostavci da je svatko sam koritelj svoje sudbine, te da se kod različitih ljudi stvari različito manifestiraju. Baka koja uplaćuje loto svaki petak, teško da se može shvatiti kockarom, iako se kladi na tjednoj bazi. No, onaj koji kupuje po deset srećka dnevno i uplaćuje svaki loto dostupan, zasigurno ima problem.

Zanimljivo je da društvena zajednica ima veliki udio odgovornosti kod problema kockara u svojim sredinama. Sredine gdje se razvijaju pozitivni stavovi, očekivanja i zablude o kockanju, su sredine gdje prebiva veći broj patoloških kockara, dok društva koja strogo moralno osuđuju kockanje imaju manji broj problemskih kockara. S obzirom na to da većina ljudskog roda teži odobrenju zajednice, moralno osuđivanje može biti dobra prevencija da osoba nastavi kockati, no samo gušenje ideje kocke od početka kroz cijelu zajednicu, te da se ta ideja usvoji kao zakon, može spriječiti dobar dio populacije da se opusti u kockanje. No, čim kažemo “dobar dio” populacije, znamo da uvijek postoji i onaj dio koji ostaju vjerni svom vlastitom izboru.

2.4.Vlastiti izbor ili mentalna bolest

Većina društvenih zajednica kockanje gleda kao porok, a ne kao duševni problem osobe, pri čemu izgrađuju stav s kojim tvrde da se kockarima ne treba pomoći, da su sami krivi za ishod svoje sudbine. Ako pojedinac ne uspije izaći sam na kraj sa svojim problemom, to se pripisuje njegovom manjku želje za uspjehom. Kod obitelji kockara, oni u većini slučajeva pokušavaju prekriti njegovu ovisnost jer osjećaju sram radi nje, ali s guranjem tog problema pod tepih oni na jedan način podržavaju takav stil života. Ne suočavanjem s problemom i prikrivajući ga oni kockaru ne pružaju nikakvu pomoć, dapače, pomažu njemu da se zaštiti od pogrdnih pogleda na što duži period, sve dok obitelj ne pukne pod težinom dugova kockara i istina ne izađe na vidjelo (Torre, 2017).

Kockar svoju ovisnost prikriva jer se boji društvene stigma i zbog činjenice da ako ga se razotkrije, bit će prisiljen na njeno liječenje. S liječenjem, on će biti prisiljen ostaviti se svog izvora uzbuđenja i prividne sreće, što će ga vratiti u crno-bijeli svijet od kojeg bježi. Ovisnici o kocki znaju zaranjati sve dublje u nju jer kocku koriste kao utjehu, lijek ili zaborav, s čim ona sve više raste, isto tako nam ukazuje da je njegov pothvat bio isključivo kovan njegovim vlastitim izborom. U početku svoje kocke, kockar ulazi dobrovoljno, te nema naznaka da se radi o mentalnoj bolesti. U okviru medicinske paradigme, kockanje se ne gleda kao bolest u klasičnom smislu riječi već kao stil nečijeg života koji si je pojedinac sam iskovao. No, gubeći kontrolu nad kockanjem i budeći neobuzdani poriv za njime, on ulazi krug ovisnost gdje nema bijega. Ovisnost postaje bolest, sa svojim fizičkim i psihičkim posljedicama. Može biti slučaja gdje je pojedinac i prije svojeg razvoja ovisnosti pokazivao određene smetnje u psihičkom funkcioniranju i ponašanju.

Problemi s kojima se kockar kroz život suočavao mogu biti od toga da je bio zanemarivan kao dijete, zlostavljanje, siromaštvo itd. Svi ti čimbenici mogu razviti neku vrstu mentalne bolesti, bila to depresija, anksioznost ili nešto drugo. S takvom podlogom, on s kockanjem može tražiti razbibrigu ili kako smo već ranije naveli, lijek za svoje mentalno stanje i potištenost. S kockanjem razina uzbuđenja donosi bijeg, osjećaj ugođe, pogotovo kada je u pitanju pobjeda, gdje on svoj dobitak može gledati kao na nagradu za nešto pozitivno što je učinio. Svaki put nakon toga, kada izgubi, svoj gubitak podnaša teško, ne samo zbog činjenice da je izgubio određenu svotu novaca, već da je u onome na što je gledao kao utjehu i spas, sada

rezultiralo nečim lošim. No, gubitak nažalost nije dovoljan da bi zaustavio povratak u kockarnicu. On čvrsto vjeruje da može ponovno dobiti, da ako nastavi, osvojiti će dovoljnu svotu novaca da pokrije svoje dugove i odnese profit. U tom vjerovanju naziremo dijelove bolesti, gdje on svoju zabludu prihvaća kao apsolutnu istinu. Takvu vrstu zablude možemo vidjeti kod ljudi koji pate od shizofrenije, gdje bolest osobi iskrivljava, otežava ili sasvim pomućuje sliku stvarnih i realnih događaja od onih nestvarnih i nerealnih.

Takva drastična usporedba ipak ima nekakvog smisla. Kod shizofreničara, kao i kod određenih kockara, zna doći do krajnje nerealnog zaključivanja, stvarnost gubi svoje odrednice, te se krajnja nerealna slika postavlja kao jedina stvarnost. Kockarova težnja da se vrati na mjesto svoje jedine i konačne sreće, postaje zabluda koju on živi na dnevnoj bazi. Ne postoji druga obećana zemlja od one koja se nalazi za stolom gdje se igra poker. Svaki pokušaj okoline daga uvjeri u suprotno ili mu pokuša medicinskim putem pomoći, vidi kao prijetnju. Osjećajući takvu vrstu pritiska, može se okrenuti agresivnom ponašanju, gdje šteti sebi i drugima. Isto se događa i kod shizofreničara, onih koji zbog svojih zabluda postaju agresivni. Mogu zamisliti da ga prate marsovc, te kada mu se pokuša pomoći hospitalizacijom, dolazi do histerije i mogućeg fizičkog obračuna jer on vjeruje da su svi u krivu osim njega. Iako je shizofrenija nasljedna genetski, a kockanje smo obrazložili da počinje vlastitim izborom, postoje poveznice u kasnijem razvitku obje stavke. S takvim usporedbama možemo donekle zaključiti da ovisnost o kockanju može postati opasna da čovjek mentalno oboli. Kockanje ima prividnu moć da olakša duševne patnje iz prošlosti, ali ako je se dugoročno prakticira ona uništava i pogoršava već prethodno postojeću psihičku destabiliziranost kockara. Iako je dokazano da su većina kockara socijalno i psihološki neupadne osobe, postoje oni koji imaju poremećeno duševno i društveno funkcioniranje, te kao što smo naveli, kockanjem se služe kao svojevrsnim oblikom samoliječenja. Činjenica je da u usporedi s prosječnim čovjekom, kockar ima veću sklonost agresivnim ispadima, veći stupanj vjerojatnosti da će se naći u konfliktu s drugima, djeluje napeto, pokazuje tendencije sebičnosti, slabo podnašaju pritisak i kritike, te imaju jaki osjećaj manje vrijednosti. Sve navedene probleme kockari nastoje izbrisati kockanjem.

Ljudi koji se iznutra osjećaju nepotpuno kockaju kako bi se osjećali živo i potpunije, depresivne osobe to rade jer adrenalin i euforija raste prilikom kockanja i guši osjećaj emotivne patnje. Ljudi koji imaju anksioznost i tjeskobu se kockanjem rješavaju napetosti, a bojažljivi se rješavaju unutarnjih prepreka. Ljudi koji su impulzivni, kockanje donosi željeni osjećaj

rizika, brzog i napetog života koji nije gušen društvenim normama. Pojedinci koji imaju dokazane duševne poremećaje više se priklanjaju kockanju od mentalno zdravih. Ali svaka osoba koja se kockanjem uspješno rješava psihičkih tegoba, u kratkom vremenu razvijaju ovisnost i postaju patološki kockari. Oni grade svoj savršeni svijet sa samo jednim alatom, ne shvaćajući da zapravo ne grade i nadopunjuju praznine već priključuju poteškoće, koje kasnije samo nadograđuju s novim problemom (Torre, 2017).

Kockanje zna djelovati kao opijat, zamagli pravu prosudbu i sve s njime izgleda zadovoljavajuće, dok se ona u stvarnosti pozicionira u samu srž čovjekove psihe gdje postaje lutka koji poteže sve konce. Kockari postaju fanatični, vjerujući u jedno jedino spasenje, a to je nastavak kocke. Ponovno se s time vraćamo na usporedbu sa shizofrenijom, gdje nestvarni svijet nastupa i svaka trunka zdravog razuma nestaje. Kartanje i ostale igre na sreću postaju kockarovo sredstvo za dostizanje narušene psihičke ravnoteže, postaje uvjetovani refleks koji se reaktivira svaki put kada je u blizini bilo kojeg podražaja koji imalo povišuje društvenu napetost. Kockanje smanjuje pojedinčevu sposobnost za nošenje s problemima koji nisu uzrokovani ovisnošću. On više nema vremena niti interesa popravljati ništa uokolo ili u vezi sebe, jer sve svoje vrijeme ulaže u kockanje. Također, osobe takvog narušenog karaktera u većoj mjeri postaju plodno tlo za druge ovisnosti poput opojnih droga, alkoholizma i dr. S takvom vrstom ovisnosti o kocki, izazvani psihički poremećaji u očitovanjima na psihološkom planu sposobni su oponašati čak i najteže psihičke poremećaje.

Za razliku od ostalih poremećaja, apstinencijom od kocke rezultati su vidljivi i nakon par mjeseci apstinencije. Sve tegobe koje su uzrokovane kockanjem, nestaju kada osoba prestane kockati. Dakle, osobe koje su psihički nestabilne su bile u takvom stanju i prije nego li su počeli kockati. S time bi se moglo pretpostaviti da duševna bolest i kockanje nisu u uzročnoj vezi, no to vrijedi za one koji samo nadograđuju postojeću bolest s ovisnošću o kocki. Ovisnost daje svoje simptome i probleme i treba se sagledavati kao zaseban bolest. Bez obzira na to što kockar može vjerovati da kocka jer ima problema, on ima problema jer kocka.

3. Zaključak

Kockanje samo po sebi nije mentalna bolest, no s njom se pojavljuje neupitna opasnost od duševnog oboljenja. Ovisnost napada fizički i psihički dio osobe, s toga se registrira kao bolest. Kockanje koje dosegne granice ovisnosti, dakle, postaje psihičkom bolešću. Kockari nisu svijesti da kockanjem rade plodno tlo za razvitak raznovrsnih duševnih tegoba, zajedno sa činjenicom da neke od njih graniče s vrlo teškim mentalnim bolestima poput shizofrenija.

Neizbježno je zaključiti dasu depresija i anksioznost prve u redu bolesti koje kockanje nosi sa sobom, a oni kockari koji teže uklanjanju tih simptoma sa daljnjim činom kockanja tonu dublje u propast. Svojim pokušajem samoliječenja, oni popločuju svoj put prema mentalnoj bolesti. Kao i kod drogeraša koji vjeruju da će uzeti još samo jednom i da će im biti bolje, tako i kockari kockaju “samo još jednom” da bi vratili izgubljeno ili dobili potrebno. Kockanje koje se koristi za bijeg od stvarnosti i otklanjanja stresa, postaje navika koja se kasnije manifestira tako da se svako vrijeme provedeno u ne kockanju shvaća kao stres.

Svaku prazniku koju kockar pokuša popuniti kockom, stvara dublju koju je sve teže popuniti, jer jedino s čime se popuniti da, je kockanje. Kocka, dakle, pogoršava svaki postojeći psihički poremećaj i ovisnost kockanja. Također, svaka ovisnost o kockanju se pogoršava tijekom i prognozu postojećeg duševnog poremećaja. Ako se poremećaj koji je ovisnik već trpio pravovremeno liječi, bit će lakše lječivo i kockanje. Apstinencija od kockanja, također, pripomaže liječenju supostojećeg duševnog poremećaja.

Društveno odobravanje kockarnica ima veliku ulogu u razvitku potencijalnih ovisnika. Tamo gdje je manje reklamirana i prihvaćena, kocka uzima manji broj žrtava. Same reklame kockanja, kao što su Euro Jackpot koji nude velike svote novaca, potiču ovisnike da maštaju o savršenom životu koji će omogućiti baš te igre na sreću. Što se čovjek više priklanja toj ideji, mentalna bolest se brže razvija. Zaključujem da je ovisnost izbor, da svatko tko je pristupio kockanju je to napravio svjesno, bez obzira patio od duševnih bolesti ili ne. Dakle, je li kockar htio izliječiti sam sebe ili je bio mentalno stabilan i htio okušati sreću, u oba slučaja je sam izabrao kockati. Kockanje je kao najopasnija vrsta predatora, privlači vas sa svojim obećanjima i ponudama, te kada vas primami, baca vas u dubine ovisnosti i mentalnih bolesti iz kojih više nije lako izaći.

Literatura

1. Foucault, M. (1980) *Istorija ludila u doba klasicizma*, Nolit: Beograd, 30–50, 60–80.
2. Jukić, V., Arbanas, G. (2014) *Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje*, Slap: Jastrebarsko, 29–92.
3. Maršić, L., Vojnović, D. (2019) Odnos svijesti (vremena-epohe) i prednosti u kockarskom umu, *Filozofska istraživanja*, vol. 39, br. 1: 201–212.
4. Meyer, T. D. (2008) *Bipolarni poremećaj: Manično-depresivni poremećaj*, Slap: Jastrebarsko, 38–77, 90–143.
5. Torre, R. (2017) *Kockanje: Kako protiv ovisnosti*, Profil: Zagreb, 18–45, 57–90, 97–103.